

Bli plastbærepøse forbudt i EU?

Fanesaken «bort med plastposer» suser videre. For tre år siden ville miljøvernminister Erik Solheim forby plastbærepøsen i Norge. Forslaget ble imidlertid raskt trukket tilbake etter at Klif fikk saken utredet. Siden den gang har miljøvernministeren i Italia trumfet gjennom et forbud mot bærepøser i sitt land. Miljøkommissær Janez Potochnik har ikke protestert mot Italias omdiskuterte forbud. I stedet har han lansert ideen om et forbud på EU-nivå. Det vi kan få kan vise seg å bli enda verre!

Av Peter Sundt, Mepex Consult AS

Miljøkommissæren i EU har i samme forbindelse invitert alle berørte og alle interesserte til å gi sin mening. Høringsfristen gikk ut 9. august. Hvem som helst kunne delta ved å svare på spørsmål knyttet til plastbærepøser og ikke minst bionedbrybar plast. Ifølge Solheim fikk han for tre år siden mer respons fra folket på forslaget om poseforbud enn han hadde opplevd i noen annen sak. Det samme vil Potochnik nå erfare. Saken engasjerer mer enn klima og biologisk mangfold! Både i USA og i Europa er det stor aktivitet i sosiale media mot plastbærepøsen. Men vil vi få et EU forbud? Nei, det hadde jo vært ille og de som har snakket med miljøkommissæren mener et forbud på EU-nivå er lite sannsynlig. Med det vi får, kan bli enda verre!

"Bruker vi poser og bærenett flere ganger kan man lett få forbruket ned."

Frivillige avtaler

Industrien i Europa har naturlig nok engasjert seg mot det foreslåtte forbud (ProEurope, PlasticsEurope, EuPC, Europlastic). Flere av disse organisasjonene har vært raske med å foreslå «frivillige» avtaler som et alternativ til et bastant forbud. Slike avtaler for-

plikter næringslivet selv til å rydde opp i miljøproblemene. En frivillig avtale ble også diskutert av næringslivet i Norge i 2008, men interessen forsvant ganske raskt da Solheim trakk sitt forslag. Det synes derfor vanskelig å få til frivillige avtaler uten tvang!

Hva er problemet?

Skal en avtale bidra til at man løser et miljøproblem, må problemet først defineres. Når det gjelder plastbærepøser oppleves «problemene» noe diffust. Slik var det i Norge i 2008 og slik er det nå i EU.

Selv om livsløpsvurderinger (LCA) er opplest og vedtatt som et godt verktøy for å vurdere miljøpåvirkninger, får man inntrykk av at den slags verktøy ikke blir tatt hensyn til i bærepøsesaken. Livsløpsvurderingene viser nemlig at plastbærepøsene ofte kommer bra ut i forhold til alternativene. I hvert fall i forhold til de vanlige parametrene man baserer seg på en LCA.

Plastbærepøsesaken handler derfor om noe mer, posene fremstår som et symbol på vårt overforbruk. Vårt høye forbruk er kvantifisert til 2850 enheter mat- og drikkevarer per husholdning per år i hht en britisk studie. Alle disse varene, melk, brød og middagsmat skal fraktes hjem fra butikken. Den utskjulte plastposen gjør jobben lettere.

En for stor suksess

Plastbærepøses problem er rett og slett at den har blitt en for stor suksess. De fleste er derfor enige om at vi bruker for mange poser. Bruker vi poser og bærenett flere ganger kan man lett få forbruket ned.

Derfor har dette «bare» med holdninger og vaner å gjøre. Noen synes det er vanskelig å ha et ombruksnett i lomma. Andre synes det er vanskelig å si nei når varene raskt utleveres i en gratis pose.

Behov for mer fakta

EU-kommisjonen mener at hver europeer forbruker 500 poser per år, dvs. ca. 10 bærepøser i uken. Næringslivet hevder at dette tallet er for høyt og at forbruket dessuten er på vei nedover. Likevel skorter det på harde fakta.

Mepex Consult har nylig kartlagt forbruket av plastbærepøser i Europa for ProEurope. Denne studien viser at forbruket har falt dramatisk i en rekke land, for eksempel i Frankrike. Her snakker man om 15-30 plastposer per person/år. I den andre enden av skalaen troner Norge, med 186 poser/person. Storbritannia og Sverige ligger på ca. 100 poser per år. Norge ligger trolig også på topp mht vekt, vi bruker nemlig fine, tykke PELD-poser, mens andre land nøyer seg med tynne PEHD-bærepøser. I Spania utgjør plastbærepøsene 2,1 kg/innbygger, i Sveits 1,5 kg. Statistikken er ikke komplett og baserer seg på informasjon fra plastre-

turselskapene i Europa, dvs medlemmer av EPRO. Det knytter seg også en del usikkerhet til tallene som er innhentet.

Hadde Europa hatt enda bedre fakta på bordet hadde vi kanskje fått en mer saklig diskusjon. Når det gjelder forbruk av «plastbæreposer» må man imidlertid være kritisk til statistikken; Inkluderer tallene importerte poser? Greier man å skille mellom ulike typer poser, for eksempel i forhold til fruktposer eller avfallsposer? Omfatter tallene nedbrytbare plastposer, komposterbare poser, ombruksnett og poser med hank? Det er mange typer poser og hvert land definerer og kategoriserer poser på sin måte. I debatten fokuseres det mye på begrepet «engangs» og at bæreposen bare lever noen minutter på vei hjem fra butikken. Det er riktig at noen poser lever ganske kort, men studier blant annet fra Norge og UK viser at de aller fleste bæreposer brukes om igjen som avfallspose eller for å frakte tomflasker etc. Det samme er tilfelle i en rekke andre land. Hadde vi ikke brukt bæreposene til avfallet vårt, måtte vi ha kjøpt avfallsposer.

Politikerne krever at alle bør betale for posene de bruker. Det er et fornuftig prinsipp og utdeling av gratis poser har de fleste supermarkeder i Europa også sluttet med. Forbrukerne i Europa betaler nå fra noen få tiøringer til flere kroner for sine poser i dagligvarebutikkene. (Se tabell)

Hva koster en vanlig plastbærepose i dagligvarehandelen:

Spania	€0,05
Norge	€0,10
Sverige	€0,10-0,20
Østerrike	€0,17

Kilde: EPRO/ Mepex Consult

Det hevdes dessuten ofte at plastposer ikke materialgjenvinnes. Men også her er påstanden gått ut på dato. I Europa kan forbrukerne i stadig flere land levere sine brukte bæreposer som blir til overs til gjenvinning gjennom sitt nasjonale Grønt Punkt-retur-system for brukt emballasje, f.eks. i Sverige og Norge. Bæreposer i PE blir som regel sortert ut til materialgjenvinning for å lage nye poser og andre produkter. Men siden de fleste posene gjenbrukes som søppelposer, blir det naturlig nok ikke så mange poser til overs.

Og; det er jo nettopp posene som blir til overs som kan betraktes som et overforbruk.

Bli plastbæreposen forbudt i EU?

Plastposer i naturen

Ett av hovedargumentene mot plastbæreposen er at den forsøpler. Det er nok riktig i en del utviklingsland. Undersøkelser i Europa, (Norge, Sverige, UK, Sveits m. flere) viser riktignok at plastbæreposer er en del av forsøplingen, men utgjør som regel kun en brøkdel av forsøplingen.

Marin forsøpling har også kommet høyt opp på agendaen til Potochnik. Det er ingen tvil om at marin forsøpling er et stort problem og at såkalt «mikroplast» er en trussel mot livet i havet. Men også på dette område viser undersøkelser at plastbæreposer bare utgjør en brøkdel av forsøplingen. Organisasjonen OSPAR har gjort flere undersøkelser på dette. Hold Norge Rent skal for øvrig kartlegge forsøplingen på den nasjonale strandryddedagen 17. september.

Brytes ikke ned

Bionedbrytbar plast er i vinden. Bionedbrytbar høres fint ut, mens en nedbrytning på hundrevis av år får folk til å reagere negativt. Mange tror forsøplingsproblemet lar seg løse ved å satse på bionedbrytbar plast. Det er mange som tror at bionedbrytbar

plast forsvinner i naturen eller i havet på et blunk.

Miljøkommissæren i EU har uttrykt at bionedbrytbar plast ikke er løsningen alene. Alle direkte og indirekte konsekvenser av bionedbrytbar plast bør uansett kartlegges og kommuniseres bedre. På kort sikt gir bioposene gode marginer, det blender kanskje for en åpen debatt om bionedbrytbar plast.

"Mange tror forsøplingsproblemet lar seg løse ved å satse på bionedbrytbar plast"

Hva blir så resultatet?

Det blir neppe noe EU-forbud mot plastbæreposen. Det er bra, for EU burde jobbe med større saker. I stedet kan vi forvente at EU overlater saken til medlemslandene for å finne passende virkemidler. Dette kan gi en ny giv til nasjonale og regionale diskusjoner og dernest ditto politisk bestemte tiltak og regelverk. Sånn sett kan vi ende opp som i USA og i India; Hvert land, hver region og hver by innfører sine regler; Forbud og avgifter med ulike regler og unntak i forhold til hvor tykke og store posene kan være, hva som er å betrakte som «nedbrytbar» og om det f.eks. skal være fritak for poser der hanken er limt på (ref. Italia). Dette lover ikke bra for det indre marked og for miljøet. Promoteringen av «bio» vil sannsynligvis også bidra til en enorm vekst i ulike, nedbrytbare plasttyper. Disse lar seg vanskelig sortere. Dette vil kunne true materialgjenvinningen av innsamlet plast. Lavere materialgjenvinning betyr i sin tur til et enda dårligere rykte for plasten. Her står vi overfor store utfordringer - hvilket plastprodukt blir så det neste som skal forbys?

Hva har vi lært?

Skal man komme på offensiven og oppnå et godt omdømme og unngå endeløs offentlig debatt og håpløse rammebetingelser, må man bli enda dyktigere i dialogen med politikerne og opinionen. Det er neppe nok å kjøpe en båt som skal samle litt plastsjøppel her og der (EuPC). Det er heller ikke tilstrekkelig å investere i en LCA og kommunisere noen tall ut til folket. Kanskje kan man lære av PVC og Vinyl 2020? PVC industrien er på offensiven! (se side 23, red.anm) Offensiv er også DSD (Grønt Punkt) i Tyskland som tar imot innsamlet plast hentet opp fra Østersjøen. Og; mens EU roter det til med bæreposene, kunne vi som norsk næringsliv begynne med oss selv, sammen med dagligvarehandelen og gjerne Strandryddedagen. Vi er til og med verdensmester på forbruk av plastbæreposer. Lykke til med initiativet... helst før Solheim slår tilbake!